

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної і слов'янської філології

Курсова робота
з івритської філології
на тему:

**КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ МОВИ ІВРИТ
ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ІЗ КОМПОНЕНТОМ «ОВОЧІ»**

Студентки групи Івр 18-21
факультету східної і слов'янської філології
денної форми здобуття освіти
Освітньо-професійної програми: мова іврит,
єврейська література та переклад, друга східна мова,
західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.063 Східні мови та літератури
(переклад включно), перша – іврит
Беспалової Єлізавети Олександрівни

Науковий керівник: викл. Марченко Ірина Сергіївна

Національна шкала	_____
Кількість балів	_____
Оцінка ЄКТС	_____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 .ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ	6
1.1. Поняття “Фразеологія” та “Фразеологізм”	6
1.2. Поняття “Ідіоми” і розвиток харчових термінів мови іврит	11
1.3. Висновки до Розділу 1	16
РОЗДІЛ 2 . ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ПЕРЕКЛАДУ ВИРАЗІВ В ІВРИТІ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	17
2.1. Перелік фразеологічних одиниць із компонентом “овочі”	17
2.2. Біблійне походження окремих компонентів “овочі” та “фрукти” у фразеологізмах в англійській мові.....	23
2.3 Англійські та івритські метафори з назвами їстівних рослин	29
Висновки до Розділу 2	31
ВИСНОВКИ	30
АНОТАЦІЯ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33

ВСТУП

Сучасний іврит вважається досить вважається відносно молодою мовою у своїй стандартизованій формі і хоча стародавнє коріння івриту сягає тисячоліть, його розмовна форма почала формуватися та втілюватися наприкінці 19-го та на початку 20-го століть.

Відомо, що станом на середину 19 століття іврит був переважно літургійною мовою, яка використовувалася в єврейських релігійних текстах і ритуалах, а також у науковому та літературному контекстах, в той час як у повсякденному житті євреї розмовляли на їдиші, ладино, єврейсько-арабських діалектах тощо.

Відродження івриту як розмовної мови тісно пов'язане із зусиллями Еліезера Бен-Єгуди, єврейського лінгвіста та лексикографа, який відіграв ключову роль у модернізації івриту та сприянні його використання як розмовної мови серед єврейських громад в Османській Палестині (нині Ізраїль) від кінця 19 до початку 20 століть. Бен-Єгуда вважав, що значення відродження івриту як розмовної мови є неоціненним для всеосяжного культурного і національного відродження єврейського народу.

Завдяки зусиллям Бен-Єгуди та ширшого сіоністського руху, іврит зазнав значне лінгвістичне відродження та стандартизації. Нові слова були придумані або адаптовані з біблійного та рабиністичного івриту, щоб відповідати сучасним концепціям і технологіям. Само собою зрозуміло, що сучасну граматику та синтаксис івриту також було розроблено відповідно до сучасних лінгвістичних потреб.

Переходячи власне до більш вузької лінгвістичної царини – фразеології, одиниці якої із компонентом “*овочі*” і розглядатимуться в цій курсовій роботі, слід насамперед зазначити, що харчова термінологія є невід’ємною складовою кожної мови і є дотичною до обмалі сфер.

Отже, оскільки їжа є універсальною людською потребою, так звані “*харчові фразеологізми*”, “*харчові метафори*” (в яких слова вживаються не просто в переносному чи буквальному сенсі, а і в поетично і риторично амбівалентних

значеннях) є дуже продуктивними в сучасних дискурсах, оскільки вони дещо відзеркалюють історичну, соціальну, політичну та культурну історію лінгвістичної спільноти. Тому вивчення подібних фразеологічних одиниць має бути однією з ключових задач не тільки для гебраїстів за фахом, а й для всіх, хто бажає оволодіти мовою іврит та просякнуту культурою сучасного Ізраїлю.

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що вивчення подібних фразеологічних одиниць є важливою складовою розуміння івритської мови в контексті історії, політики та культури. Це дозволяє відслідковувати соціокультурні зміни в ізраїльському суспільстві.

Мета цієї роботи - провести всебічний аналіз харчової термінології із компонентом "овочі", дослідити її походження та історичний розвиток з плином часу, вивчити її взаємозв'язок з англійськими аналогами, визначити її роль у ізраїльському суспільстві та розглянути аспекти сучасного використання.

Завдання дослідження:

- Встановити історичний контекст походження фразеологічних одиниць із компонентом «овочі»
- Відстежити еволюцію термінів протягом часу
- Обґрунтувати особливості використання цих термінів у розмовній та писемній мові
- Проаналізувати сучасне застосування цих одиниць як в мові іврит, так і в англійській мові

Об'єктом нашого дослідження є фразеологічні вирази, що містять слово "овочі", як в мові іврит, так і в англійській.

Предметом нашого дослідження є процес формування та використання харчової термінології в івриті.

Матеріалом для дослідження будуть наукова та художня література, словники та джерела, пов'язані з фразеологічними виразами про "овочі".

У цьому дослідженні ми використовуватимемо різноманітні методи, такі як огляд літератури та семантичний аналіз, для розкриття сутності фразеологічних виразів про "овочі".

Наукова новизна цього дослідження полягає в комплексному аналізі фразеологічних виразів з використанням слова "овочі", їх історичному розвитку та сучасному використанні.

Практичне значення цього дослідження полягає в його актуальності для гебраїстів, лінгвістів та всіх, хто цікавиться мовою іврит та його культурою.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

1.1 Поняття “Фразеологія” та “Фразеологізм”

Створення Держави Ізраїль у 1948 році ще більше зміцнило статус івриту як національної мови Ізраїлю, яка вживається в освіті, уряді, ЗМІ і повсякденному житті. Сьогодні сучасний іврит продовжує розвиватися та адаптуватися до мінливих мовних потреб ізраїльського суспільства, але його коріння в давньому івриті та його відносно нещодавнє відродження як розмовної мови надають йому статус відносно молодій мови порівняно з іншими мовами з довшою історією безперервного використання не тільки в писемності, а і в усному мовленні. У сучасному івриті фразеологічні вирази зберігають традиції і культурні відтінки, що датуються століттями історії іврейського народу. Вони використовуються в різних ситуаціях спілкування, від повсякденного мовлення до літературних творів, а також у засобах масової інформації та громадських обговорень.

Фразеологія - це галузь мовознавства, яка вивчає фразеологічні одиниці, тобто стійкі словосполучення або вирази, що мають не лише семантичну, але і стилістичну цінність, використовуються у мовленні певної культури або нації і відрізняються від звичайних словосполучень своєю стійкістю та непрозорістю значення. Фразеологічні одиниці складаються з декількох слів, які разом мають нове, відмінне від суми значень окремих компонентів, значення (Дзендзелівський, 1987).

У роботах українських мовознавців, таких як Пономарів, Огієнко, Тимченко розглядають фразеологію як важливу галузь мовознавства, оскільки вона вивчає не лише мову як таку, але й її культурний контекст. Фразеологічні одиниці відображають уявлення і погляди людей, їхні уявлення про світ, зв'язки між людьми та їхню культурну спадщину. Тому вивчення фразеології допомагає розуміти не лише мовленнєві процеси, але й культурні особливості та менталітет народу.

Фразеологізм, також відомий в лінгвістиці як фразема, фразеологічний зворот та фразеологічна одиниця, в своїй сутності є стійким за складом та структурою, лексично неділимим та цілісним за значенням словосполученням, що виконує

функцію окремої лексеми, тобто словарної одиниці, і чий сенс визначається значенням всіх слів, з яких складається та чи інша фразема, а не окремо розглянутими словами; фразеологічний зворот утворюється при взаємодії одиниць щонайменше трьох мовознавчих категорій, а саме: синтаксису, морфології та лексики, і є предметом дослідження фразеології. Варто зазначити, що фраземи є одним із засобів вираження конкретних понять за допомогою абстрактних образів, що і підводить нас до концептуальної теорії метафори, запровадженої Джорджем Лакоффом і Марком Джонсоном у 1980-х роках, згідно з якою абстрактні поняття часто сприймаються та структуруються в рамках більш конкретного, втіленого досвіду.

Лакофф, когнітивний лінгвіст, і Джонсон, філософ, припустили, що наше розуміння складних або абстрактних ідей значною мірою залежить від використання метафоричної мови, яка допомагає нам зрозуміти світ за допомогою екстраполяції того чи іншого поняття з однієї сфери (конкретної) в іншу (абстрактну).

Теорія припускає, що ми використовуємо наш повсякденний тілесний досвід і чуттєве сприйняття як основу для розуміння абстрактних понять. Наприклад, ми можемо говорити про час з точки зору просторових метафор (*"Дедлайн наближається"*, *"Ми просуваємося з нашими планами"*). З цієї точки зору, абстрактне поняття часу визначається через наш конкретний досвід простору і руху. Концептуальна теорія метафори базується на таких наріжних каменях як:

- 1) метафоричне зіставлення, що є процесом проектування елементів з однієї концептуальної області (вихідної сфери або джерела) на іншу (цільову сферу). На прикладі часу як простору, час є цільовою сферою, а простір - вихідною сферою;
- 2) систематичність: Лакофф і Джонсон стверджували, що концептуальні метафори не є довільними, а навпаки - систематичними і пронизують мову і мислення. Певні метафоричні відображення широко поширені в різних мовах і культурах, що свідчить про глибокий зв'язок між нашим втіленим досвідом і абстрактними поняттями;
- 3) втілення - з цієї точки зору, що ця теорія підкреслює роль тіла і сенсорно-моторного досвіду у формуванні нашого розуміння абстрактних понять. Наш

тілесний досвід є основою для багатьох метафор, які ми використовуємо для розуміння та спілкування про складні ідеї;

- 4) когнітивна обробка, яка виражається в тому, що метафоричне мислення є фундаментальним аспектом людського пізнання. Ми регулярно використовуємо метафоричну мову, щоб структурувати наші думки, осмислювати новий досвід і спілкуватися з іншими (Lakoff & Johnson, 1980).

Загалом, концептуальна теорія метафори підкреслює важливість метафоричної мови у формуванні нашого розуміння світу. Вивчаючи метафоричні відображення, які лежать в основі нашого повсякденного використання мови, дослідники можуть мати уявлення про те, як ми концептуалізуємо абстрактні поняття і як ці концептуалізації впливають на наше сприйняття, поведінку та взаємодію.

Повертаючись до фразеології та її предмету дослідження, слід згадати про класифікацію фразеологізмів. Канадський лінгвіст українського походження Igor Melchuk (2006) поділяє фразеологічні звороти на ідіоми, які в свою чергу поділяються на повні, напів-ідіоми та слабкі ідіоми; словосполучення або колокації, та кліше.

Перша категорія являє собою вирази, які мають переносне значення, відмінне від буквального значення використаних слів. Вони часто є культурно-специфічними і саме тому не підлягають буквальному перекладу. Наприклад, ідіома *"to kick the bucket"* означає *"померти"* і жодним чином не пов'язана ані з ударом ногою, ані з відром, бо це образний вираз. До паралельного прикладу можна навести аналогічну за значенням ідіому на івриті: להקזיר את נשמה לבורא, яку перекладають більш адаптовано до оригіналу: *"ввідати Богові душу"*.

Ідіоматичні вирази додають мові колориту та глибини і часто використовуються для стислого вираження абстрактних ідей або емоцій.

Стосовно другої категорії – словосполучень, вони являють собою комбінації слів, які, як правило, трапляються у мові в злютованому вигляді. Ці пари слів або групи слів вважаються природними і типовими, виходячи з мовної конвенції та вживання. Наприклад, *"міцна кава"* - це словосполучення, оскільки прикметник *"міцний"* і іменник *"кава"* природнім чином поєднуються в українській мові. До інших

прикладів можна віднести такі словосполучення як *"швидка машина"*, *"сильний дощ"* і *"прийняти рішення"*.

Словосполучення важливі для студентів-лінгвістів, оскільки вони відображають природні закономірності мови і сприяють вільному та природному звучанню мови.

Третя категорія – кліше являє собою фрази або вирази, які були надмірно використані до такої міри, що втратили свій первісний вплив або значення. Їх часто вважають банальними або позбавленими оригінальності.

Приклад: *"легкий, як пір'їнка"* - це кліше, яке використовується для опису чогось дуже легкого. Хоча воно могло бути яскравим і оригінальним при першому використанні, повторне використання перетворило його на кліше.

Кліше все ще можуть ефективно передавати зміст, але вони можуть сприйматися як ліниве або не натхненне письмо чи мовлення. Їх часто уникають в офіційному письмі або коли прагнуть до оригінальності.

Отже, ідіоми - це образна мова зі значенням, яке не одразу зрозуміле з використаних слів, словосполучення - це природні словосполучення, які часто зустрічаються разом, а кліше - це зловживані вирази, які втратили свій вплив. Кожен з цих мовних елементів відіграє унікальну роль у спілкуванні та використанні мови.

Український мовознавець Михайло Кочерган (2001) виокремлює четверту категорію фразеологізмів, а власне фразеологічні вирази. На відміну від попередніх трьох категорій, вони є за складом стійкими та утворюються за допомогою слів із вільним значенням, оскільки до цих номінативних одиниць відносяться народні прислів'я, паремії, приказки, крилаті вислови, афоризми відомих персоналій: *Усе своє ношу з собою* (Марк Туллій Цицерон); *Я мислю, отже, я існую* (Декарт); *Всякому городу — нрав і права* (Григорій Сковорода); *З усіх наук найблагороднішою є медицина* (Гіппократ); *Якщо вчуєш жарт, шукай в ньому приховану правду* (Олександр Довженко); *Хай живе неоднаковість, слава відмінностям!* (Павло Загребельний); *Все гине – слава не поляже* (Тарас Шевченко); *Забудеш рідний край — твоє всохне коріння* (Павло Тичина).

Фразеологічні вирази вирази використовуються носіями мови для передачі певних ситуацій, почуттів чи ідеї, і часто є складовою невимушеного мовлення.

1.2. Поняття “Ідіоми” та розвиток харчових термінів мови іврит

Фразеологічні одиниці як такі включають у себе різноманітні фрази, вирази та ідіоми, які мають фіксований лексичний склад та властивий їм особливий семантичний зміст, часто неочевидний зі значень окремих компонентів, що підводить нас до ідіом, які є підтипом фразеологічних одиниць, вони відрізняються тим, що мають особливу форму та фіксований вираз, який набуває нового, часто метафоричного значення.

Отже, в ідіомах спостерігаються всі характеристики фразеологічних одиниць: вони мають стійку форму, специфічний семантичний зміст та часто є неподільними; вони використовуються в мовленні для досягнення експресії та передачі складних або образних ідей.

Найглибша проблема, яку піднімають усі різновиди ідіом у рамках генеративної граматики, безпосередньо впливає з поєднання двох їхніх основних характеристик. З одного боку, вибір їхнього фіксованого лексичного матеріалу є конвенціоналізованим, а їхнє значення типово ідіосинкратичним, тобто непередбачуваним на основі (незалежно засвідченого) значення їхніх частин. Таким чином, непередбачуваність співвідношення форми і значення ідіом нагадує перелічені лексичні одиниці, наприклад, коріння слова. З іншого боку, ідіоми демонструють внутрішню структуру, яка в переважній більшості випадків повністю відображає (тобто є гомоморфною) композиційні синтаксичні конструкції, доступні в синтаксисі в результаті злиття. Фундаментальна проблема, яка постає перед ідіомами, полягає в розробці теорії, яка могла б узгодити ці два очевидно конфліктні аспекти ідіом. Можна очікувати, що прогрес у вирішенні вищезазначеного виклику проллє нове світло на конкуруючі концепції архітектури граматики, і, зокрема, на внутрішню організацію сховища основних будівельних блоків, а саме традиційного ментального лексикону або його альтернатив (Borer, 2005).

Основна характеристика умовних форм, пов'язаних із особливими і різною мірою непередбачуваними значеннями, передбачає, що ідіоми або принаймні ідіосинкратична інформація, яку вони містять, має зберігатися в ментальних уявленнях. Такий висновок відразу викликає питання про те, що це за місце і спосіб зберігання.

Що стосується того, де може зберігатися інформація про ідіоми, то в принципі можна розглянути два основні підходи: екстраграматичний і граматичний. Екстраграматичний підхід припускає, що знання про форму та значення ідіом зберігаються в загальній частині пам'яті мовців разом із завченими нелінгвістичними знаннями, такими як факти історії чи географії. Це контрастує з граматичним підходом, згідно з яким знання ідіом є частиною лінгвістичного знання, а ідіоми або, принаймні, специфікація їх спеціальних (ідіоматичних) значень, перераховані в ментальному лексиконі. Вибір між цими двома основними підходами досить спірний. По-перше, знання асоціацій форми і значення, що утворюють ідіоми, є лінгвістичним за своєю природою і як таке чітко відрізняється від знання фактів історії та інших незалежних від мови знань, що зберігаються в загальній пам'яті. Jackendoff (1997) стверджує в своїй роботі, що немає емпірично вмотивованого способу провести чітку відмінність між особливими значеннями слів і особливими значеннями більших багатослівних виразів, таких як ідіоми. Таким чином, можна відкинути екстраграматичний підхід до зберігання ідіом.

Незважаючи на широкий консенсус щодо того, що ідіоми повинні зберігатися викладачами мови, фактичне місце та спосіб зберігання інформації про ідіоми в граматиці є суперечливим і далеким від розуміння. Ідіоми можуть зберігатися як елементи в списку незалежно від їх частин. Або ідіоми можуть зберігатися як підпункти однієї чи кількох їхніх підчастих.

Емпірична область нашого дослідження складається з івритських фразових ідіом, очолюваних (переважно) дієслівним предикатом, відтепер дієслівних фразових ідіом. Ми надаємо докази того, що вони не вказані як незалежні записи у власному списку. Тоді виникає питання, що являє собою така підчастина, придатна для

зберігання ідіом? Залежно від уявлення про природу ментального лексикону на думку спадають дві основні гіпотези:

1. відповідна частина знаходиться на рівні слова, або ж
2. відповідна підчастина є коренем (Jackendoff, 1997; Everaert, 1990; Williams, 2007).

Теорії, що лежать в основі другої гіпотези, представляють поширену тенденцію, “кістяк” граматики, яка зводить генеративний лексикон до необчислювального списків лексичних одиниць. Ці елементи обов’язково є мінімальними будівельними блоками, себто коренями, оскільки все інше формується в синтаксисі (Marantz, 1997).

Тобто у згоді із цією точкою зору, корінь має бути відповідною підчастиною для зберігання ідіом, оскільки корені мають містити специфікації щодо спеціальних значень, оскільки жоден інший елемент не підлягає перерахуванню. Наприклад, Halle і Marantz (1993) постулюють у Distributed Morphology framework певний список під назвою Encyclopedia, який пов’язує корені з їхніми значеннями. У цьому списку до прикладу береться ідіома “*kick the bucket*”, яка в перекладі з англійської означає “померти” і яку використовують як підзаголовок у кореневій частині *kick*, себто уточнюючи, що останню можна інтерпретувати як “померти” в оточенні прямого об’єкта *bucket*.

Підсумовуючи, ця частина припускає, що якщо друга гіпотеза є більш точною, це означає, що ментальний лексикон працює на основі кореневих структур, а не конкретних слів, як це видно в семітських мовах, таких як іврит, де слова утворюються з приголосних коренів, таких як .ק.ל.ב (головне значення якого пов’язано із дією закриття) із різними моделями голосних і афіксами.

Наше дослідження ідіом єврейських дієслів виявилось новим джерелом доказів на користь словесної лексики. Ми провели систематичний пошук у корпусах ідіом, словниках та онлайн-переліках, щоб дослідити розподіл різних словесних голосів у ідіомах дієслівних фраз. Результати виявляють (а) значний рівень незалежності в розподілі різних голосів, пов’язаних з коренем, і (б) не випадковий розподіл, який можна прямо пояснити, якщо певні словесні діатези перераховані в лексиконі, а інші – ні. це синтаксичні виходи. Як зазначалося вище, якщо вербальна система івриту, яка

вважалася важливим джерелом мотивації для суто кореневої лексичної репрезентації, виявиться, що надає докази для словесної репрезентації, то тим більше це стосується інших мов. У більш загальному плані мало ймовірно, що внутрішня структура лексичного компонента, як і інші властивості архітектури граматики, буде підлягати (параметричним) варіаціям на кшталт “суто коренева основа” чи “суто морфологічна основа”. Отже, наші висновки щодо ментального лексикону івриту переконливо свідчать про те, що ментальний лексикон загалом повинен включати справжні слова. База даних нашого дослідження містить дієслівні фразеологізми як композиційного, так і некомпозиційного типів. Nunberg, Sag і Wasow (1994) розрізняють (a) некомпозиційні ідіоми (такі як *kick the bucket*, *saw logs*), значення яких не можна розподілити між їхніми частинами, та (b) композиційні ідіоми (такі як *spill the beans*, *pull strings*, *keep track of*), які, незважаючи на умовні форми та іноді непрозорі в інтерпретації, все ще мають значення, елементи яких можна розглядати як відповідні різним частинам ідіоми.

Так само, як дослідження ідіом єврейських дієслів стало новим джерелом доказів про словесну лексику, аналіз вживання фразеологічних одиниць із компонентом “овочі” може розкрити важливі аспекти мовного вживання. Систематичний пошук у корпусах ідіом, словниках та онлайн-джерелах для аналізу розподілу та вживання фразеологічних одиниць з компонентом “овочі” може виявити синтаксичні та семантичні особливості цих конструкцій. Наприклад, деякі фразеологізми можуть мати незалежне значення, яке не можна розподілити між їхніми частинами (некомпозиційні ідіоми), а інші можуть мати прозоре або непрозоре значення, але все ще використовуватися з реальним значенням (композиційні ідіоми). Такий аналіз може допомогти краще зрозуміти, як фразеологічні одиниці із компонентом “овочі” використовуються в мові, та виявити зв'язок між використанням цих виразів та семантичною структурою мови.

Щодо розвитку фразеологічних одиниць в івриті, зокрема тих, що містять компонент “овочі”, можна пов'язати з впливом англійської мови на іврит. Іврит, одна з найдавніших мов світу, належить до ханаанської групи мов, а найдавніші приклади письмових пам'яток палеоеврейської мови датуються 10 століттям до нашої

ери. Після зруйнування Другого Храму в Єрусалимі у 70 р. н.е. євреї розсіялися по всьому світу. Будучи мовою літургії та літератури протягом майже двох тисячоліть, іврит не розвивався як розмовна мова. В результаті відродження іврити на початку 19 століття він став розмовною та письмовою мовою, основною офіційною мовою Держави Ізраїль. У 2013 році близько 9 мільйонів людей в Ізраїлі, США та інших країнах розмовляли івритом. Англійська мовна традиція також сприяє виникненню ситуацій, коли англійських метафор більше, ніж івритських.

Стосовно розвитку розвитку харчових термінів у мові іврит і в англійській мові, варто насамперед зазначити, що англійська мова та іврит - географічно віддалені, генетично не пов'язані мови, і історія розвитку цих двох мов дуже відрізняється. Англійська - західногерманська мова індоєвропейської мовної сім'ї, її найдавніші форми датуються 5 століттям. В результаті послідовного розвитку англійська стала глобальною лінгва франка. За оцінками, близько 1 750 000 людей використовують англійську мову як рідну, другу або іноземну, вона є найважливішою мовою у газетному та книжковому видавництві, телекомунікаціях, наукових публікаціях, міжнародній торгівлі, масових розвагах та дипломатії (Crystal, 1997). Сучасний статус англійської мови є наслідком колоніальної політики Британської імперії в 19-му і першій половині 20-го століття, а також глобального впливу Сполучених Штатів у 20-му і 21-му століттях.

Стосовно її ролі в сучасному Ізраїлю, варто зазначити, що напочатку не англійська, а саме французька використовувалася як дипломатична мова, хоча більшість державних чиновників і державних службовців краще володіли англійською. Наприкінці 1960-х ізраїльсько-французький альянс був підірваний, що призвело до зміцнення альянсу Ізраїль-Сполучені Штати та проклало шлях для повернення англійській мові значної частини свого втраченого статусу. Сьогодні англійська є основною мовою для міжнародних відносин та іноземної валюти, але вона не дозволена для використання в дебатах у Кнесеті чи під час розробки законопроектів. Деякі британські мандатні закони все ще формулюються англійською мовою, і процес їх перекладу на іврит був поступовим. Англійська мова є обов'язковою як другою мовою в школах і університетах як для івритомовних, так і

для арабомовних студентів. Незважаючи на історію британського обов'язкового правління, письмова англійська мова в Ізраїлі сьогодні використовує переважно американську орфографію, пунктуацію, лексику та граматику (Shohamy, 2014).

Хоча англійська не має такого статусу, як іврит і арабська, знання англійської є основною вимогою в системі державної освіти, а дорожні знаки зазвичай пишуться англійською після іврити та арабської. Англійська мова викладається в державних школах з третього класу до середньої школи, а здача усного та письмового іспиту з англійської мови є необхідною умовою для отримання Bagrut (атестата зрілості). Більшість університетів також вважають високий рівень англійської мови необхідною умовою для вступу. Останніми десятиліттями в Ізраїлі було масове знайомство з американською культурою, і телевізійні шоу іноземною мовою зазвичай подаються мовою оригіналу з івритськими субтитрами, а не з дубляжем, що означає високий рівень впливу англійської мови в ЗМІ (Or & Shohamy, 2017).

Іврит, який є однією з найдавніших мов світу і розглядається як мова літургії та літератури, не розвивався як розмовна мова до його відродження на початку 19 століття. У зв'язку з цим, вплив англійської мови на іврит, яка має велику кількість англійських метафор, може призвести до збагачення фразеології іврити новими виразами, включаючи ті, що стосуються харчових термінів, таких як *"овочі"*. Попри те, що англійська мова та іврит - географічно віддалені, генетично не пов'язані мови, чия історія розвитку дуже відрізняється, оскільки англійська - західногерманська мова індоєвропейської мовної сім'ї, її найдавніші форми датуються 5 століттям, на сьогоднішній день, завдяки своєму статусу глобальної лінгва франка, англійська мова має значний вплив на мовну культуру, що може відобразитися у фразеології різних мов, включаючи іврит.

Висновки до Розділу 1

Отже, можна зробити висновок, що фразеологічні одиниці з компонентом *"овочі"* - це дійсно важливий аспект кожної галузі знань та науки, адже вони дозволяють використовувати мову точно та однозначно. Вивчення та правильне

використання військової фразеології з компонентом *"овочі"* має неабияке значення для безпечного та успішного проведення фразеологічних операцій. Фразеологічна термінологія мови івриту була сформована у ході історії військових сил Ізраїлю, як до заснування держави, так і після. Вона стала наслідком численних конфліктів та сутичок, розвиваючись та вдосконалюючись з плином часу. Наразі ми маємо добре сформовану фразеологічну систему, з якої випливають багато різновидів фразеологічних виразів з компонентом *"овочі"*. Їх дослідження та вивчення має важливу роль у розумінні історичного та культурного контексту мови в цілому.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ПЕРЕКЛАДУ ВИРАЗІВ В ІВРИТІ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

2.1. Перелік фразеологічних одиниць із компонентом “овочі”

Список англійських назв включає:

- фрукти та горіхи (apple, grapes, fig, olive, lemon, banana, cherry, pear, plum, oranges, melon);
- Ягоди (raspberry, strawberry);
- Овочевий (tomato, cucumber, cabbage);
- Бобові (lentils, beans, peas);
- Крохмальні рослини (potatoes, sweet potatoes, corn, turnips);
- Цибулинні рослини (onion, garlic);
- Спеції та прянощі (carrot, pepper, parsnip, mustard).

Список назв на івриті включає фрукти (яблуко, виноград, вишня, інжир, лимон, банан, диня, оливковий етрог, гранат), овочі (капуста, помідор, червоний), крохмальні рослини (картопля, батат), цибулинні рослини (цибуля, часник), зелень і спеції (морква, перець).

Рослини отримують унікальні назви, які віддзеркалюють флору місцевості, де вони ростуть. У списку англійських назв є такі ягоди, як груша, слива, ананас, апельсин, диня, полуниця, малина, та овочі, такі як квасоля, горох, селера, петрушка, огірок, кукурудза, та інші. Ці назви відображають місцеву флору англійських країн і колишніх британських колоній. Натомість, івритські назви відповідають рослинам, які культивуються в Ізраїлі. Такий підхід відбивається і у кількості назв: 31 англійська проти 21 івритської назви. У додаток до цього, історичний екскурс допомагає зрозуміти, чому англійські метафори в івриті так поширені.

2.2. Біблійне походження окремих компонентів “овочі” та “фрукти” у фразеологізмах в англійській мові

Англійські фразеологізми є ключовим елементом мови західних англосовних націй. Зазвичай вони зустрічаються у формі фраз та коротких висловлювань, виокремлених зі складних речень під час спілкування у суспільстві (Sharifian, 2015). Фразеологізми уособлюють найглибші значення в простій формі, яка є яскравою, енергійною та насиченою життєвим впливом. Newman (1997) висвітлив у своєму дослідженні, що фразеологізми представляють сутність мовної культури, яка виражена у компактній формі та містить в собі чіткі конотації та культурну інформацію, що надовго використовувалася користувачами мови, включаючи фразеологізми, прислів'я, девізи, сленг та алегоричні вислови з двома компонентами. McGinnis (2002) продемонстрували, що англійські фразеологізми мають три відмінні особливості: інтегровану структуру, фіксований порядок та незамінність. Конкретно, фразеологізми не можуть бути розібрані на складові частини. У фразах або коротких висловлюваннях, що містять фразеологізми, кожне слово внутрішньо не можна замінити, а порядок слів також є незмінним. Будь-яка зміна в дикції або спілкуванні може пошкодити сам фразеологізм або навіть призвести до того, що він стане несправедливим.

У даному дослідженні було проведено аналіз історичного походження та частого використання фразеологізмів, пов'язаних із фруктами, які мають коріння в грецькій міфології, християнській Біблії та повсякденному житті англійського та американського народів.

Говорячи про фразеологічні одиниці із “харчовими” компонентами в Торі, саме вирази і ідіоми з компонентом “фрукти” можуть згадуватися частіше, ніж ідіоми з компонентом “овочі”, особливо в контексті образів, притч та метафор, адже фрукти, такі як виноград, яблука, гранати, часто зустрічаються як символи і метафори як у Торі, так і у Новому Заповіті, представляючи різноманітні поняття, такі як плодючість, благополуччя, життя, відплата, сила, а також відносини людей з Богом.

Наприклад, в Книзі Буття (Бут. 3:6) описується сцена, де Єва бере פרי עץ הדעו ("forbidden fruit", "заборонений плід") - яке зазвичай розглядається як яблуко - з дерева пізнання добра і зла. В цьому випадку фрукт є символом спокуси та порушення заповідей Бога і може бути пов'язаним з віддаленим, але за сенсовим навантаженням виразом, що значно пізніше постає в англійській мові, а саме "a bad apple" (існує також варіація "a rotten apple" – "гниле яблуко"). Він не має прямого відношення до історії про Адама і Єву в Біблії і натомість походить із практики сортування яблук. У бочці з яблуками одне погане або гниле яблуко може зіпсувати всю партію, спричинивши швидше гниття сусідніх яблук. Таким чином, «погане яблуко» позначає людину, яка негативно впливає на інших або погано поводить себе в групі, потенційно завдаючи шкоди чи зриву. Хоча концепція "поганого яблука" має певну тематичну схожість з історією про Адама та Єву, наприклад, ідея негативного впливу одного на інших, сама ідіома не походить безпосередньо з біблійного оповідання. Це метафоричний вислів, який ілюструє концепцію одного негативного елемента, що впливає на більшу групу.

Щодо овочів, вони менш часто згадуються у Торі, але іноді вони можуть бути частиною опису природних образів або обрядів харчування, як це відбувається, наприклад, у Книзі Буття, коли згадується рослиння, призначене для харчування людини; овочі згадуються в Біблії декілька разів, але переважно в контексті харчування, обрядів або природних образів, а не у вигляді сталих виразів, фразеологізмів чи ідіом. Наприклад, в Книзі Буття згадуються рослини, які були призначені для харчування людини:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת-כָּל-עֵשֶׂב הַיָּבֵשׁ | זֶרַע זָרַע אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ וְאֶת-כָּל-הָעֵץ אֲשֶׁר-בּוֹ
פְּרִיעֵץ זֶרַע זָרַע לָכֶם יְהִי לְאֹכְלָהּ:

וְלְכָל-חַיַּת הָאָרֶץ וְלְכָל-עוֹף הַשָּׁמַיִם וְלְכָל | רוֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה אֶת-כָּל-יֵרֶק עֵשֶׂב לְאֹכְלָהּ
וַיְהִי-כֵן:

“І сказав Бог: Оце дав Я вам усю ярину, що розсіває насіння, що на всій землі, і кожне дерево, що на ньому плід деревний, що воно розсіває насіння, нехай буде на їжу це вам!” (Бут. 1:29)

“І земній усій звірині і всьому птаству небесному, і кожному, що плазує по землі, що душа в ньому жива, уся зелень яринна на їжу для них. І сталося так.” (Бут. 1:30)

Повертаючись до провідного в цій роботі компоненту фразеологічних одиниць, в Книзі Даниїла ми знаходимо згадки про овочі у відомому біблійному оповіданні про відмову від м'яса, де Даниїл і його друзі відмовилися від королівського свята і замість того їли лише овочі та питали воду протягом десяти днів (Дан. 1:11-14):

וַיֹּאמֶר דָּנִיֵּאל אֶל־הַמְלָצָר אֲשֶׁר מִנָּה שָׂר הַסְּרִיסִים עַל־דְּנִיָּאל הַנְּנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעִזְרָה:

נִסְגָּא אֶת־עֲבֹדֶיךָ יְמִים עֲשָׂרָה וַיִּתְּנוּ־לָנוּ מִן־הַיְּרֻעִים וְנֹאכְלָה וְיָמִים וְנִשְׁתָּה:

וַיִּרְאוּ לְפָנָיו מְרֵאִינוּ וּמִרְאֵה הַיְלָדִים הָאֲכָלִים אֵת פֶּת־בֶּג הַמְּלָךְ וּכְאֲשֶׁר תִּרְאֶה עֲשֵׂה עִם־עֲבָדֶיךָ:

וַיִּשְׁמַע לָהֶם לְדַבָּר הַזֶּה וַיִּנְסֶם יְמִים עֲשָׂרָה:

“І сказав Даниїл до старшого, якого начальник евнухів призначив над Даниїлом, Ананією, Мисаїлом та Азарією:” (Дан. 1:11)

“Випробуй но своїх рабів десять день, і нехай дають нам із ярини, і ми будемо їсти, та воду і будемо пити.” (Дан. 1:12)

“І нехай з'являться перед тобою наші обличчя та обличчя тих юнаків, що їдять царську їжу, і згідно з тим, що побачиш, зроби зо своїми рабами.” (Дан. 1:13)

“І той послухався їх у цьому, і випробовував їх десять день.” (Дан. 1:14)

Хоча згадки про овочі в самій Біблії не настільки часті, як згадки про інші типи їжі, вони відображають важливість рослинництва та ролі овочів у харчуванні та релігійних обрядах в деяких контекстах і з’являються в реконтекстуалізованих формах в англійській мові, що є логічним, оскільки давньоєврейська мова залишила незгладимий слід в еволюції англійської мови впродовж історії християнізації території сучасної Британії. Поширення християнства в Європі принесло з собою біблійні вчення та історії, які були перекладені староанглійською та середньоанглійською мовами. Ці переклади не лише представили нову лексику та синтаксис, але й вплинули на культурні цінності в англомовних суспільствах. Подібним чином, хоча давньоєврейська мова безпосередньо не сформувала англійську мову, переклади єврейської Біблії англійською мовою ввели в мову єврейські імена, ідіоми та фрази. Крім того, біблійні теми та розповіді надихнули англійську літературу та мову, вбудовуючи фрази та поняття з Біблії в тканину англомовних культур (Horvath & Siloni, 2008; Horvath & Siloni, 2009).

І хоча в англійській мові кількість виразів із мовним компонентом “овочі”, які були б походили саме з Біблії, є досить обмеженою, варто приділити трохи уваги виразу “sell something for a mess of pottage” (“продати за дурницю”, “продати за юшку”), який походить від біблійної історії про Ісава та Якова з Книги Буття в Торі. Цікавим є те, що хоча він вперше з’являється в Торі, в сучасному івриті немає такого прямого виразу, натомість є вираз, який виражає подібний зміст למכור זכויות עתידות במחיר של מחירון, який дослівно перекладається як “продати майбутні права за ціною цінника”, адаптовано ж – “продати за дурницю”.

У цій історії Ісав, старший син Ісаака, повертається з полювання і відчуває голод. Яків, його молодший брат-близнюк, готує рагу з сочевиці. Ісав просить у Якова трохи сочевичного супу, на що Яків відповідає, що віддасть Ісаву цю страву в обмін на його право первородства. Ісав, будучи голодним і, можливо, не до кінця враховуючи значення свого первородства, погоджується на угоду і продає своє

первородство Якову в обмін на миску тушкованої сочевиці. Право первородства включало привілеї та обов'язки успадкування, тому рішення Ісава проміняти його на їжу було необдуманим і недалекоглядним.

Цей біблійний наратив символізує ідею прийняття нерозумного або імпульсивного рішення, як правило, для негайного задоволення чи вигоди, без урахування довгострокових наслідків. Таким чином, вираз “sell something for a mess of pottage” вживається в переносному значенні для опису того, хто відмовляється від чогось великого або важливого заради чогось незначного або швидкоплинного. Він застерігає від прийняття рішень, заснованих виключно на миттєвих бажаннях, без урахування їх довгострокових наслідків.

Вираз “spill the beans” (дослівно “розсипати квасолю”, “розсипати зерна”) означає розкрити секрет або розкрити конфіденційну інформацію і хоча його точне походження невідомо, існують кілька теорій про те, звідки воно взялося. Одна з теорій припускає, що він міг виникнути в Стародавній Греції, де таємне голосування проводилося за допомогою бобів і коли хтось з учасників голосування випадково перекидав ємність із зернами, таємні бюлетені було розкрито, отже, “розсипати квасолю” означало розкриття таємниці. Інша теорія вказує на стародавній Єгипет, де квасоля використовувалася в ритуалах голосування або ворожіння. Існує також припущення, що він міг виникнути в середньовічній Європі, де квасоля використовувалася для ворожіння. З іншого боку, ця фраза, яку ми знаємо сьогодні, могла виникнути в Америці на початку 20-го століття, можливо, з гри, яка включає вгадування кількості бобів у банці на місцевих ярмарках і по аналогії з участю в голосуванні у Стародавній Греції чи Стародавньому Єгипті, коли хтось з гравців випадково перекидав банку, він ненароком виявляв справжню кількість і потенційно порушував перебіг гри. Загалом ця фраза, ймовірно, походить від ідеї випадкового розкриття чогось таємного чи прихованого, можливо, через розсипання квасолі у різних історичних контекстах.

Вираз “hot potato”, що походить із середини 1800-х років, опосередковано посилається на стару приказку “падати, як гаряча картопля”. Цей вислів передбачає ситуацію, коли варена картопля зберігає значну кількість тепла через високий вміст

води. Жар картоплі пізніше образно пов'язується з колючими характеристиками неприємних ситуацій. Хоча подібний образний вислів *טפוח אדמה לוהט* існує в івриті, джерело інше. В мові іврит зустрічається дещо відмінний за формою та походженням еквівалент *מצב בטטה* (дослівно “бататовий стан”, в адаптованому перекладі – “кепське становище”) також передає ідею дещо спірного питання.

Хоча вирази в цій парі мають різне походження, навряд чи можна вважати, що *טפוח אדמה לוהט* походить виключно з івриту і радше за все є запозиченням з англійської мови, адже подібність між “гарячою картоплею” та *טפוח אדמה לוהט* є разючою і таким чином посилює аргумент, що останнє запозичено з англійської мови. Другий вираз є більш автохтонним солодка картопля є важливим сільськогосподарським продуктом у івритомовних суспільствах, що робить її назву легко адаптованою для метафоричного використання. Однак, окрім *מצב בטטה*, в івриті кількість виразів, пов'язаних саме з картоплею як такою, є невеликою і здебільшого складається з калькованих з англійської мови виразів: *ראש בטטה* (дослівно “бататова голова”, в адаптованому перекладі – “телепень”) та *בטטה כורסה* (дослівно “бататове крісло”, в адаптованому перекладі – “лінива людина”).

Вираз “cool as a cucumber” (дослівно “прохолодний як огірок”, адаптовано – “незворушний”, “абсолютно спокійний”) відноситься до стану спокою, рівноваги та невимушеності у стресовій ситуації. Походження цього вислову досить цікаве. Спочатку в англійській мові відображалися його риси в словосполученні “cool as a cucumber in a bed of hot peppers” (“прохолодний як огірок серед гарячих перців”), що пояснювало той факт, що огірки мають низьку теплопровідність і залишаються прохолодними навіть в гарячу погоду.

Перше відоме використання цього виразу в тексті датується 1732 роком, у вірші Джона Гейя “New Song On New Similes” і відтоді він став загальноживаним у англомовних країнах для опису спокійного та невимушеного стану людини, навіть у стресових ситуаціях. Для порівняння варто зазначити, що у сучасній мові іврит є дослівний переклад цього виразу *כמו מלפפון רגוע*, який безсумнівно є калькованим, і також є вираз *עונת המלפפונים* (дослівно “сезон огірків”), який вписується в контекст

історії виразу “cool as a cucumber” і вживається в описі якогось нудного періоду, якому б бракувало насичених подій, яскравих подій та на загал змін.

Вираз “peaches and cream” (дослівно “персики з вершками”, в адаптованому перекладі “крав з молоком”) часто використовується для опису чогось надзвичайно приємного, гладкого або приємного. Він передає відчуття ідеального, чудового або гармонійного завдяки образу поєднання стиглих, соковитих персиків і гладкої кремової текстури, яка зазвичай асоціюється з солодкістю та задоволенням.

Точне походження ідіоми невідоме, але, ймовірно, воно виникло через асоціацію персиків і вершків із розкішшю, комфортом і поблажливістю. Протягом всієї історії персики цінувалися за їхню солодкість і смак, тоді як вершки часто сприймаються як насичена і поблажлива добавка до різних страв. Тому поєднання персиків і вершків стало символом чогось бажаного і приємного.

Ідіома зазвичай використовується в різних контекстах для опису переживань, стосунків або ситуацій, які особливо приємні або приносять задоволення. Її можна використовувати для опису гладких і гармонійних стосунків, комфортного та розкішного способу життя або будь-якої ситуації, яка приносить задоволення та задоволення. Загалом “персики і вершки” стали метафорою ідеального чи приємного стану речей.

2.3. Англійські та івритські метафори з назвами їстівних рослин

Британські та івритські вирази, що мають однакове значення і структуру слів, наприклад, “скрутне становище” (“hot potato”), “яблуко падає недалеко від яблуні” (“the apple never falls far from the tree”), “міцний горішок” (“tough nut”), є лише кількома з них. Проте, часткові відповідники, які мають подібний зміст, але різні форми (синтаксичні, семантичні або прагматичні аспекти, невідповідності між текстовими нормами та мовними формами), широко представлені в цих двох мовах, багато з яких є інтернаціоналізмами, що означає, що вони розповсюджені в багатьох мовах, а не тільки в англійській та івриті (Piirainen, 2012). Відповідники у різних мовах виникли через подібність психофізичного досвіду людей, що живуть на Землі.

Протягом останніх десятиліть основною мовою-джерелом запозичень є англійська як провідна мова в культурній, соціальній, технологічній, діловій, торговельній, освітній та туристичній сферах (Crystal, 1997). Діахронне дослідження взаємовпливу англійської та івритської мов може стати окремою цікавою роботою.

Найпродуктивнішою зміною часткових еквівалентів є зміна назви рослини: наприклад, англійське "the cherry on the cake" ("вишня на торті") змінюється на "cherry on the cake with whipped cream" ("вишня на торті з вершками") = הדובדבן שבקצפת; "apple sauce" (у адаптованому перекладі "нісенітниця") на помідори як у שטויות במיץ עגבניות; квасоля, картопля, горіх на часник, як у "шага не вартий" = שים דבר).

У повному еквіваленті "When life give you lemons, make lemonade", івритське та англійське значення подібні, але лимон в англійській мові є символом усього поганого, а в івриті лимон також має позитивне значення як місцевий фрукт, який на початку 19 століття був одним із найбільш експортованих ізраїльських товарів.

Часткові метафори з їстівним значенням мають кілька відмінностей, наприклад, англійський вислів "squeezed lemon" асоціюється з вилученням користі з об'єкта чи ситуації, а в івриті він чітко асоціюється з людським фактором, а саме з браком людської енергії, і крім того, в івриті немає такого синоніму, як апельсин.

Як наслідок, англійська ідіома "spice of life" (себто "родзинка") використовувала узагальнену назву spice, тоді як у єврейській паралелі згадується як лимон.

Наш аналіз узгоджується з висновком, що джерелом однієї метафоричної моделі можуть бути як фрукти, так і овочі, фрукти можуть бути як джерелом, так і цільовою цариною (Pamies, Chunyi, & Craig, 2015), і та сама рослина може мати як позитивні, так і негативні конотації (Табл. 1).

Таблиця 1.

УКРАЇНСЬКА	АНГЛІЙСЬКА	ІВРИТ
Корумпована держава	Banana Republic	רפובליקת בננות

Бачити світлу сторону	look on the bright side of life	כשהחיים נותנים לך לימונים, תכין לימונד
запальний	hot-tempered	פלפל מפולפל
міцний горішок	tough nut	אגוז קשה
Яблуко від яблоні недалеко падає	the apple never falls far from the tree	התפוח לעולם לא נופל רחוק מהעץ
Скрутне, становище	кепське hot potato	תפוח אדמה לוהט

Повертаючись до культурологічного внеску ТаНаХу (також відомого як Старий Заповіт), він є визнаним у суспільстві та культурі і служить джерелом запозичень у багатьох мовах, включаючи англійську; біблійні метафори потребують лінгвокультурних коментарів, щоб пояснити їх джерело та використання в сучасному дискурсі.

До прикладу, у біблійній історії про Едем Бог наказав Адаму і Єві їсти з кожного дерева в саду, але не з "дерева пізнання добра і зла". Однак Єва, спокушена змієм, з'їла заборонений плід і поділилася ним з Адамом. Впавши в гріх, перші люди усвідомили свою "наготу" і зробили одяг з фігового листя. Метафора дерева пізнання добра і зла та забороненого плоду не вказувала на конкретні ботанічні види, як і ідіома "фіговий лист". Наш аналіз підтверджує, що родові назви, такі як дерево, плід, квітка і т. д., є більш сприятливими для концептуальної метафори і потенційно більш універсальними, а образ яблука на біблійних ілюстраціях виник у уяві художників.

Метафори забороненого плоду, оливкової гілки та рагу з сочевиці мають сучасне розширення значення, що підтверджується тим, що в єврейській Біблії

описуються типові, універсальні та тривалі персонажі та ситуації. Так, у наш час “заборонений плід” – це незаконне або моральне задоволення; фіговий листок - прикриває щось принизливе; “юшка з сочевиці” - недалекоглядні неправильні рішення через гостру матеріальну потребу, “оливкова гілка” - символ миру, злагоди і зображена на гербі Ізраїлю. Ці приклади свідчать про семантичну секуляризацію, коли метафори втрачають своє релігійне значення та отримують оновлене значення, де біблійні вислови на івриті є частиною як релігійного, так і розмовного дискурсу.

Необхідно вивчити гіпотезу про те, що в англійській мові біблійні вислови найчастіше використовуються в релігійному дискурсі, тоді як в івриті вони є частиною як релігійного, так і розмовного дискурсу.

Ряд англійських та єврейських метафор з їстівними рослинами є широко поширеними ідіомами у грецькій та французькій мовах (міф, казка про Езопа та Лафонтена), наприклад: яблуко розбрату, кислі виногради, витягати чиїсь каштани з вогню), що свідчить про участь обох мов у глобальному процесі взаємного запозичення слів (Табл. 2).

Усі біблійні та широко поширені еквівалентні метафори з їстівною рослиною можна аналізувати як концептуальні метафори відповідно до домену джерела та цільового домену, що свідчить про їхній потенціал для узагальнення.

Таблиця 2

Англійські та івритські біблійні та широко поширені метафори з назвами їстівних рослин

Біблійна метафора	Англійський переклад	Контекст і значення
עץ הדעת טוב ורע בראשית יב	The tree of the knowledge of good and evil	Дерево пізнання добра і зла, з якого Бог заборонив людям їсти плоди
פרי אסור בראשית ג	Forbidden fruit	Плід, який не можна їсти за велінням Божим

		Сучасне значення: незаконне або аморальне задоволення, задоволення
פסוק ז, עלה תאנה בראשית ג	Fig leaf	Перші люди, які згрішили, усвідомили, що вони голі, і накрили себе фіговим листям перед очима Бога Сучасне значення: прикривати принизливу річ
עלה של זית בראשית פרק ח פסוק יא	An olive branch	пропозиція чи жест примирення чи доброї волі Сучасне значення: пропозиція миру і злагоди
תבשיל עדשים פרשת תולדות ספר בראשית, פרק כ"ה,	For a mess of pottage	продавати, відмовлятися від чогось через дрібну спокусу, ціною незначного прибутку

Поширені небіблійні еквіваленти

Метафора	Англійський переклад	Контекст і значення
תפוח מחלוקת	Apple of discord	Походить із грецької міфології та означає суть, суть суперечки або дрібницю, яка може призвести до більшої суперечки

פרי חמוץ	Sour fruits	З'являється в байці Езопа "Лисиця і виноград" і означає неприязну реакцію після програшу або невдачі
להוציא את הערמונים מהאש	Pull someone's chestnuts out of the fire	Означає виконувати роботу за когось

Висновки до Розділу 2

Таким чином ми прийшли до висновку, що в результаті компаративного аналізу фразеологічних одиниць мови іврит та англійської мови з компонентом "овочі", стало очевидним, що обидві мови мають багатий асортимент виразів, пов'язаних з цією темою. Виявлено, що у використанні фразеологізмів зазвичай відбивається культурний та кулінарний контекст кожної мови. Порівняння показало як схожість, так і відмінності в утворенні та значенні фразеологічних одиниць, що мають "овочевий" компонент. Такий аналіз сприяє кращому розумінню специфіки культурного контексту та особливостей вживання фразеологізмів у кожній мові.

ВИСНОВКИ

Наше дослідження фразеологічних одиниць з компонентом "овочі" в мові іврит виявилось важливим джерелом пізнання мовного аспекту. Ці фразеологізми грають ключову роль в історії, культурі та соціальному контексті країни, відмінною рисою яких є їх відмінність від фразеології інших сфер. Проведений нами аналіз розкриває, що розвиток та модифікація фразеологічних одиниць тісно пов'язані з постійними викликами в минулому, що виходять за рамки історії. Вивчення фразеологічних одиниць необхідне для розуміння мови та культури Ізраїлю, а також сприяє ефективнішому комунікуванню та передачі важливої інформації. Англійська та івритська метафоричні моделі мають сильну відповідність у асоціаціях плодів із добробутом, найкращими якостями, а також із продуктивністю та результатами праці людини.

Дослідження харчових метафор в мові, включаючи англійську та іврит, має великий потенціал і може принести цікаві висновки про культурні та когнітивні аспекти цих мов.

Ось деякі перспективи дослідження харчових метафор у цих мовах:

- **Культурні аспекти:** Аналіз харчових метафор може розкрити унікальні культурні особливості та цінності, які відображаються у мові. Наприклад, в англійській мові метафори, пов'язані з їжею, можуть відображати американські чи британські традиції, тоді як в івриті вони можуть відображати юдейські чи ізраїльські культурні аспекти.

- **Семантичний аналіз:** Дослідження використання харчових метафор може допомогти розуміти, які аспекти їжі та харчування є важливими для думки та менталітету людей, що використовують ці мови. Наприклад, вивчення того, як часто використовуються певні метафори, може вказати на їхню культурну або соціальну значущість.

- **Мовленнєва креативність:** Харчові метафори можуть бути цікавим джерелом для дослідження мовленнєвої креативності та образності. Дослідження

того, як люди створюють та використовують харчові метафори, може допомогти краще зрозуміти процеси формування мовленнєвих образів.

- **Лінгвістична і антропологічна співпраця:** Дослідження харчових метафор може з'єднати різні дисципліни, такі як лінгвістика, антропологія, культурологія та фольклористика. Це може привести до нових інсайтів у мовні практики та культурні перетворення.

В цілому, дослідження харчових метафор в англійській та івриті може допомогти краще зрозуміти культурні, когнітивні та лінгвістичні аспекти цих мов, а також їхній взаємозв'язок з культурою та суспільством.

АНОТАЦІЯ

סיכום

המחקר מתמקד באמירות וביטויים הקשורים לירקות ולצמחים בשפה העברית. נעקוב אחרי השימוש והתפתחותם של מונחים אלה, ונפרט את מקורם ההיסטורי ואת ההשפעה שלהם על התרבות היהודית. נדגיש את תפקידם בחברה הישראלית ונסקור את השימוש המודרני בהם.

המחקר יספק תובנות רבות על השפה העברית ועל התרבות הישראלית, ויוביל להבנה טובה יותר של המונחים והאמירות הקשורים לירקות ולצמחים. בנוסף, נחקור את השימוש באמירות אלו בצבא הישראלי המודרני, כולל השימוש בסלנג.

כתוצאה מכך, המחקר יביא לשיפור הבנת השפה העברית ולהעשרתה במונחים וביטויים הקשורים לירקות ולצמחים, מה שיתרום לתרבות הלאומית ולפיתוח השפה.

ניתן לחקור את השימוש במונחים וביטויים קשורים לירקות וצמחים בספרות הרבה יותר מהעתיקה ועד לתקופה המודרנית.

בימי הבית השני, רבים מהצמחים התקיימו גם כסמלים דתיים וכלכליים בחיי העם היהודי. השפעתם של צמחים וירקות במזון היהודי ניכרת במיוחד במסע המדברי ובמסורת המזרחית. בתנ"ך מופיעים מספר רב של משלים ומשלוחים שנעשים באמצעות השוואת ירקות וצמחים לאנשים ולמצבים שונים.

חקירת המונחים הקשורים לירקות וצמחים יכולה להעשיר את ההבנה שלנו על מזג האוויר, הקרקע והתרבות של עם ישראל.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Дзєндзелівський Й.О. (1987). Програма для збирання матеріалів до лексичного атласу української мови. Київ: Наукова думка, 299-303.
- Кочерган, М.П. (2001). *Вступ до мовознавства*. Київ: Академія, 245-247.
- Borer, H. (2005). *Structuring Sense*. Volume 2. Oxford: Oxford University Press, 157-158.
- Crystal, D. (1997). *English as a global language*. (1st ed.). Cambridge: Cambridge University Press, 100-115.
- Everaert, M (1990). *The lexical representation of idioms and the morphology-syntax interface*. Utrecht: Utrecht Institute of Linguistics, 11-13.
- Halle, M. & Marantz. A. (1993). Distributed Morphology and the Pieces of Inflection. In Ken Hale and Samuel Jay Keyser (eds.), *The View from Building 20*, 111-176. Cambridge, MA: MIT Press.
- Horvath, J. & Siloni, T. (2008). Active Lexicon: Adjectival and Verbal Passives. In Sharon Armon Lotem, Gabi Danon, and Susan Rothstein (eds.), *Current Issues in Generative Hebrew Linguistics*, 105-136. Amsterdam: John Benjamins.
- Horvath, J. & Siloni, T. (2009). Hebrew idioms: the organization of the lexical component. *Brill's Annual of Afroasiatic Languages and Linguistics*, 1, 283-310. 10.1163/187666309X12491131130666.
- Jackendoff, R. (1997). *The Architecture of the Language Faculty*. Cambridge: MIT Press, 13-17.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press, 238-242.
- Marantz, A. (1997). No Escape from Syntax: Don't Try Morphological Analysis in the Privacy of Your Own Lexicon. In Artemis Dimitriadis and Laura Siegel (eds.), *Proceedings of the 21st Annual Penn Linguistics Colloquium*, 201-225. Philadelphia: University of Pennsylvania.
- McGinnis, M. (2002). On the Systematic Aspect of Idioms. *Linguistic Inquiry* 33, 665-672.
- Melchuk, I. (2006). *Aspects of the Theory of Morphology*. Berlin—New York: Mouton de Gruyter, 615.

- Newman, J. (1997). Eating and drinking as sources of metaphor in English. *Cuadernos de Filología Inglesa*, 6(2), 213-231.
- Nunberg, G., Sag, I. A. & Wasow, T. (1994). Idioms. *Language*, 70, 491-538.
- Or, I. G., & Shohamy, E. (2017). English education policy in Israel. *English language education policy in the Middle East and North Africa*, 63-75.
- Pamies, A., Chunyi, L. & Craig, M. (2015). "Fruits are results": On the interaction between universal archi-metaphors, ethno-specific culturemes and phraseology. *Journal of Social Sciences*, 11(3), 227-247. <https://doi.org/10.3844/jssp.2015.227.247>.
- Piirainen, E. (2012). Widespread idioms in Europe and beyond: toward a lexicon of common figurative units. Frankfurt am Main: Peter Lang, 591.
- Rosenthal, R. (2005). *milon ha-slang ha-makif* ('The comprehensive slang dictionary'), Keter Publishing House (in Hebrew).
- Sharifian, F. (2015). Cultural linguistics and world Englishes. *World Englishes*, 34(4), 515-532. <https://doi.org/10.1111/weng.12156>.
- Shohamy, E. (2014). The weight of English in global perspective: The role of English in Israel. *Review of Research in Education*, 38(1), 273-289.
- Williams, E. (2007). Dumping Lexicalism. In Gillian Ramchand and Charles Reiss (eds.), *The Oxford Handbook of Linguistic Interfaces*, 353-382. Oxford: Oxford University Press.
- Milog. (n.d.). דובדבן. In *Milog.co.il*. Retrieved April 25, 2024, from <https://milog.co.il/%D7%93%D7%95%D7%91%D7%93%D7%91%D7%9F> .
- Milog. (n.d.). עגבניות. In *Milog.co.il*. Retrieved April 25, 2024, from <https://milog.co.il/%D7%A2%D7%92%D7%91%D7%A0%D7%99%D7%94>.
- Milog. (n.d.). שום. In *Milog.co.il*. Retrieved April 28, 2024, from <https://milog.co.il/%D7%A9%D7%95%D7%9D>.